

Περυσινάκη Ευγενία

4^ο Ε. Λύκειο Ηρακλείου Κρήτης

ΒΑΛΤΕ ΧΡΩΜΑ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΣΑΣ

Φίλοι συνάδελφοι,

οι Νέες Τεχνολογίες έχουν εισβάλει δυναμικά σε όλους τους τομείς των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και διεκδικούν πλέον σημαντική θέση και στο χώρο της εκπαίδευσης. Η θετική αξιοποίηση των Υπολογιστικών και Δικτυακών Τεχνολογιών και η γόνιμη ένταξή τους στη μαθησιακή διαδικασία ανοίγει νέους δρόμους και δίνει νέες δυνατότητες σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, εμπλουτίζοντας μοναδικά τη διδασκαλία, προσδίδοντάς της παράλληλα μεγάλη ζωντάνια και αποτελεσματικότητα¹. Σταδιακά, η έννοια του καθημερινού μαθήματος στην τάξη παραχωρεί τη θέση της στην έννοια της εκπαιδευτικής δράσης, η οποία οργανώνεται με βάση νέες μεθόδους και πρακτικές, όπως οι νέες τεχνολογίες. Η έλευση των νέων τεχνολογιών στη σχολική τάξη επαναπροσδιορίζει την παραδοσιακή παιδαγωγική σχέση. Η παρουσία των υπολογιστών στην τάξη διαφοροποιεί την επικοινωνιακή δραστηριότητα, δημιουργώντας ένα νέο πλαίσιο, καθώς σηματοδοτεί το πέρασμα από το μοντέλο της μεγάλης ομάδας με επίκεντρο το δάσκαλο, στη δημιουργία μικρών ομάδων με επίκεντρο τον υπολογιστή, και συντονιστή τον εκπαιδευτικό². Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η προσαρμογή τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες και η εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία καθίσταται σήμερα όχι απλώς χρήσιμη αλλά και αναγκαία.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω διαπιστώσεις, μπορούμε να προβούμε στη χρήση των νέων τεχνολογιών ακόμη και σε πιο παραδοσιακά αντικείμενα, όπως αυτό των Αρχαίων Ελληνικών και μάλιστα του αγνώστου θέματος. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το αντικείμενο που θα με απασχολήσει στη σημερινή εισήγηση είναι μια εναλλακτική μέθοδος διδασκαλίας του αδίδακτου αρχαίου ελληνικού κειμένου με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή (H/Y). Επέλεξα το συγκεκριμένο αντικείμενο, επειδή η χρήση των Νέων τεχνολογιών στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών παρουσιάζει μικρότερη συχνότητα σε αριθμό παραδειγμάτων, σε σχέση με τα υπόλοιπα φιλολογικά μαθήματα, η δε ηλεκτρονική επεξεργασία συντακτικών και γραμματικών φαινομένων

¹ Κασκαντάμη 2001, 11.

² Ξέστερνου - Ηλιοπούλου 2008.

είναι ακόμη πιο σπάνια, καθώς η σύγχρονη αντίληψη του πραγματισμού δίδει έμφαση στο κείμενο και στον επικοινωνιακό του χαρακτήρα, αντιμετωπίζοντας τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα σε πλαίσιο ενιαίο με αυτό³.

Το διδακτικό σενάριο, το οποίο θα παρουσιάσω έχει υλοποιηθεί στην Γ΄ Λυκείου του **Ενιαίου Γενικού Λυκείου Μοχού**, στα πλαίσια μιας περίπου διδακτικής ώρας. Η **μέθοδος** που ακολουθήθηκε είναι η καθοδηγούμενη συνεργατική και κειμενοκεντρική διδασκαλία, με τη βοήθεια Η/Υ.

Προετοιμασία: Ο εκπαιδευτικός απαιτείται να έχει βασικές γνώσεις χειρισμού Η/Υ, προκειμένου να κατασκευάσει το εκπαιδευτικό σενάριο και να παρουσιάσει τη διδασκαλία του. Για την **επιλογή του θέματος** που θα διδαχτεί ιδιαίτερα χρήσιμο για το φιλόλογο είναι το πρόγραμμα *TLG (Thesaurus Linguae Graecae)*, το οποίο ουσιαστικά διαθέτει αποθηκευμένη σχεδόν ολόκληρη την Ελληνική Γραμματεία από το 800 π. Χ. μέχρι και το 1453 μ.Χ., μεγάλο μέρος της οποίας βρίσκεται σε διάφορες βιβλιοθήκες ανά τον κόσμο και σπάνιες εκδόσεις. Οι χρήστες του *TLG* έχουν πρόσβαση σε χιλιάδες κείμενα, μέσω ενός ψηφιακού δίσκου αλλά και μέσω του διαδικτύου (στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.tlg.uci.edu), τα οποία μπορούν να διαβάσουν ή να αναζητήσουν τη χρήση ενός όρου ανάμεσα σε χιλιάδες κείμενα, σε δευτερόλεπτα. Το *TLG* επίσης περιλαμβάνει πλήρη κανόνα συγγραφέων, έργων, καθώς και αναλυτική λεξικογραφία. Δίδεται έτσι η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό, τοποθετώντας στον οδηγό CD ένα δίσκο 614 MB, να μπορεί να διαβάζει όλα τα κείμενα των αρχαίων, ελληνοιστικών, μεσαιωνικών και βυζαντινών συγγραφέων από το πρωτότυπο⁴.

Επιπλέον, ο απαραίτητος για μια τέτοια διδασκαλία **υλικός εξοπλισμός** είναι ένας Η/Υ, ένας ψηφιακός προβολέας (όλα τα σχολεία σήμερα έχουν τέτοιο εξοπλισμό) και ένα φύλλο εργασίας, το οποίο περιλαμβάνει το θέμα του αδίδακτου κειμένου, βοηθητικό λεξιλόγιο και τις εργασίες, τις οποίες καλούνται να εκπονήσουν οι μαθητές στο σπίτι. Η ύπαρξη φορητού υπολογιστή επιτρέπει να γίνεται το μάθημα στην κανονική αίθουσα, εφόσον έχει δυνατότητα στοιχειώδους συσκότισης. Το απαραίτητο λογισμικό είναι το πακέτο γραφείου- office και το Power Point.

³ Ξέστερνου - Ηλιοπούλου 2008.

⁴ Αν επιθυμεί κάποιος να αποκτήσει το CD-ROM TLG, θα πρέπει να επικοινωνήσει απευθείας με το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνια, Irvine, μέσω ηλεκτρονικού ή συμβατικού ταχυδρομείου. Το κόστος "δανεισμού" του δίσκου, για πέντε χρόνια, είναι 300 δολάρια ΗΠΑ.

Στόχος της διδασκαλίας του αγνώστου θέματος αποτελεί αρχικά η κατανόηση του νοήματος του αρχαίου ελληνικού κειμένου, η αναγνώριση του είδους στο οποίο ανήκει (ιστορικό, φιλοσοφικό, ρητορικό) και η μετάφρασή του, έπειτα από τη σχετική επεξεργασία. Επιδιώκεται επίσης η εξάσκηση των μαθητών στην κατανόηση του συντακτικού ρόλου των δευτερευουσών προτάσεων και η αναγνώριση του τρόπου εισαγωγής και εκφοράς τους και σε ένα δεύτερο επίπεδο η αναγνώριση των κύριων όρων των προτάσεων αυτών. Κατά την υλοποίηση του σεναρίου καλούνται επίσης να ανακαλέσουν στη μνήμη τους τον τρόπο σύνδεσης των προτάσεων καθώς και τη θεωρία που αφορά στις δευτερεύουσες προτάσεις, αντικείμενα τα οποία έχουν διδαχτεί σε προηγούμενες τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου. Επίσης, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν τα γραμματικά φαινόμενα του κειμένου που παρουσιάζουν ενδιαφέρον.

Η προετοιμασία της διδασκαλίας απαιτεί επίσης τη δημιουργία α) φύλλου εργασίας με τη χρήση του πακέτου γραφείου- office, το οποίο περιέχει το αρχαίο ελληνικό κείμενο και τις εργασίες που καλούνται να ολοκληρώσουν οι μαθητές στο σπίτι (παρατίθεται στο τέλος της εισήγησης) και β) τη δημιουργία παρουσίασης σε Power Point, για την προβολή εικόνων. Ο εκπαιδευτικός επίσης μπορεί να συνδέσει κάθε όρο του θέματός του, μέσω υπερσυνδέσμων, με άλλα αρχεία από το εκπαιδευτικό υλικό του, τα οποία αφορούν σε συντακτικές ή γραμματικές παρατηρήσεις που θα βοηθήσουν στην επεξεργασία του κειμένου αλλά και την εμπέδωση γραμματικών ή συντακτικών φαινομένων. Λίγο πριν από την έναρξη της διδασκαλίας πρέπει ακόμη να γίνει και η κατάλληλη προετοιμασία της αίθουσας.

Αφόρμηση: Αρχικά διανεμήθηκε το θέμα του αρχαίου ελληνικού κειμένου σε φωτοτυπία και για να προκληθεί το ενδιαφέρον των μαθητών δοθήκαν με συντομία ορισμένες πληροφορίες για το έργο από το οποίο προέρχεται το θέμα, τοποθετώντας το στο ευρύτερο νοηματικό του πλαίσιο. Το θέμα που επιλέχτηκε στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σενάριο ανήκει στον Ξενοφώντα, συγγραφέα τον οποίο έχουν διδαχτεί οι μαθητές στην Α΄ Λυκείου. Ανακάλεσαν στη μνήμη τους ότι τα *Απομνημονεύματα* ανήκουν στα Σωκρατικά έργα του Ξενοφώντα. Στη συνέχεια δόθηκαν σύντομες πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο Σωκράτης στο έργο του Ξενοφώντα: Δηλαδή ο Σωκράτης του Ξενοφώντα δεν είναι καθόλου φιλόσοφος. Δίνει την καλή πρακτική συμβουλή και παρέχει ένα παράδειγμα συμπεριφοράς που εμπνέει, όμως σε καμιά περίπτωση δεν μπόρεσε ο Ξενοφών να ερμηνεύσει τη γοητεία που είχε αναμφίβολα ασκήσει ο Σωκράτης. Τα *Απομνημονεύματα* αρχίζουν εκφράζοντας την έκπληξη για την καταδίκη του Σωκράτη με τις κατηγορίες της ασέβειας και της

διαφθοράς των νέων. Στη συνέχεια ο Ξενοφών αναλαμβάνει να αποδείξει τη χρησιμότητα του Σωκράτη, σημειώνοντας «τέτοια συνδιάλεξη, όπως τη θυμόταν». Το έργο έχει τον περιορισμένο στόχο να δείξει ότι ο Σωκράτης ήταν επωφελής στους άλλους, με την πρακτική του συμβουλή και την ηθική επιρροή του⁵. Και ενώ δίνονταν αυτές οι πληροφορίες, παράλληλα προβάλλονταν σε power point εικόνες του Ξενοφώντα και του Σωκράτη, οι οποίες συνέβαλαν ιδιαίτερα στην προσέλκυση της προσοχής των μαθητών.

Έπειτα, το κείμενο του αγνώστου θέματος αναγνώστηκε αργά, καθαρά και με ανάλογο χρωματισμό της φωνής από το διδάσκοντα και στη συνέχεια δόθηκε στους μαθητές χρόνος τριών λεπτών περίπου, προκειμένου να το αναγνώσουν και οι ίδιοι σιωπηλά. Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους μαθητές να προσδιορίσουν το γενικό νόημα του κειμένου. Οι μαθητές δυσκολεύτηκαν λίγο σε αυτό το σημείο και ο εκπαιδευτικός, χωρίς να επιμείνει ιδιαίτερα, προχώρησε στη συντακτική και γραμματική ανάλυση του κειμένου. Σε μια προσπάθεια κατανόησης του, με βάση τη δομή του και τη μεταφραστική άσκηση, άφησε την απάντηση του ερωτήματος να δοθεί στο τέλος της διαδικασίας προσέγγισης, καθώς η προσπάθεια ερμηνείας και προσέγγισης διαπλέκονται και συμπληρώνονται αμοιβαία για τη συνολική κατανόηση του κειμένου.

Στη συνέχεια, το κείμενο προβλήθηκε στην οθόνη του ηλεκτρονικού υπολογιστή και οι μαθητές κλήθηκαν να ορίσουν την πρώτη περίοδο και να τη χωρίσουν σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις. Παράλληλα, εάν υπήρχαν λέξεις των οποίων τη σημασία δε γνώριζαν οι μαθητές πέρα από αυτές που διευκρινίζονται στο κάτω μέρος του κειμένου, ο εκπαιδευτικός έδιδε τη σημασία τους, προκειμένου να διευκολυνθεί η διαδικασία προσέγγισης. Έπειτα για κάθε πρόταση που αναγνωριζόταν με σωστό τρόπο από το μαθητή χρησιμοποιήθηκε από τον εκπαιδευτικό και ένα διαφορετικό χρώμα στο κείμενο του υπολογιστή, προκειμένου να μπορέσουν οι μαθητές να παρακολουθήσουν πιο αποτελεσματικά τη δομή του κειμένου, ιδιαίτερα στα σημεία εκείνα, όπου η συνέχεια μιας πρότασης διακόπτεται από την παρεμβολή άλλων προτάσεων. Ίδιου τύπου προτάσεις χρωματίστηκαν με το ίδιο χρώμα (οι ειδικές μπλε, η αναφορική υποθετική καφέ, η αναφορική ροζ και οι τελικές κόκκινες). Η διαδικασία αυτή δίνει το ερέθισμα, ώστε με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, οι μαθητές να ανακαλέσουν στη μνήμη τους και τη θεωρία την οποία έχουν διδαχτεί για το συγκεκριμένο είδος. Στο τέλος, το κείμενο είχε την παρακάτω μορφή:

⁵ Easterling – Knox 1990, 631-3.

Λυκοῦργον δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας, ὅτι οὐδὲν ἄν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνεργάσατο αὐτῇ; Τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶσθα ὅτι, οἴπινες ἂν τοῖς πολῖταις ἀπιώτατοι ὡς τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοί εἰσι, καὶ πόλις, ἐν ᾗ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατός ἐστιν; Ἄλλὰ μὴν καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἴ τε γερουσίαι καὶ οἱ ἄριστοί ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολῖταις ὁμονοεῖν, καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοὺς πολίτας ὁμνύναι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὁμνύουσι τὸν ὄρκον τοῦτον· οἶμαι δ' ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς αὐλητὰς ἐπαινῶσιν, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ποιητὰς αἰρῶνται, οὐδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἡῶνται, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται.

Μάλιστα δόθηκε στους μαθητές η δυνατότητα να παρατηρήσουν μέσα στο ίδιο κείμενο την ποικιλία στην εισαγωγή, στον τρόπο εκφοράς, όπως έγινε στις ειδικές προτάσεις, η πρώτη από τις οποίες παρατηρήθηκε ότι εκφέρεται με δυνητική οριστική και η δεύτερη με απλή οριστική. Στο σημείο αυτό αξίζει να εξετάσουμε μια μοναδική δυνατότητα που δίνει η τεχνολογία για την καλύτερη επίτευξη των διδακτικών στόχων. Κατά την κατασκευή του εκπαιδευτικού σεναρίου, οι περισσότεροι ὅροι του κειμένου είχαν προγραμματιστεί, ώστε να λειτουργούν ως σύνδεσμοι (links) που παραπέμπουν σε άλλα αρχεία, τα οποία παρουσιάζονταν από τον εκπαιδευτικό, ο οποίος άνοιγε με δεξί κλικ την υπερσύνδεση. Έτσι επισημάνθηκαν τα κύρια γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που απαντούσαν στο θέμα και παρουσιάστηκαν, μέσω του υπερσυνδέσμου στο σύνολό τους, ώστε οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να κρατήσουν σημειώσεις για κάθε επιμέρους θέμα που έκριναν σκόπιμο. Για παράδειγμα, στο απόσπασμα από τα *Απομνημονεύματα* του Ξενοφώντα που επιλέχθηκε, οι ειδικές προτάσεις, συνδέονται με άλλο αρχείο, το οποίο περιέχει τα βασικά σημεία της θεωρίας του είδους αυτού των προτάσεων, το οποίο και προβλήθηκε. Με αυτόν τον τρόπο η γνώση οπτικοποιήθηκε άμεσα, έγινε πιο εύληπτη και ελκυστική, εξοικονομώντας παράλληλα πολύτιμο διδακτικό χρόνο. Με ανάλογα αρχεία συνδέονται και τα υπόλοιπα είδη των προτάσεων, τα οποία ανοίχτηκαν, υπενθυμίζοντας τη σχετική θεωρία. Αντίστοιχα τα ρήματα παρέπεμπαν σε άλλα αρχεία που περιείχαν τους αρχικούς χρόνους. Οι μαθητές μάλιστα ζήτησαν από το διδάσκοντα να τους εκτυπώσει στο τέλος της διδακτικής ώρας ορισμένα από τα αρχεία γραμματικής και συντακτικού που χρησιμοποιήθηκαν, κατά την προσέγγιση του κειμένου.

Μετά το χωρισμό των προτάσεων και αφού είχε ανακληθεί στη μνήμη των μαθητών η σχετική θεωρία, έγινε η αναγνώρισή των προτάσεων με τον κλασικό τρόπο: δηλαδή ορίστηκε ο σύνδεσμος εισαγωγής, η εκφορά, καθώς και ο συντακτικός τους ρόλος. Στη συνέχεια αναγνωρίστηκαν συντακτικώς οι βασικοί όροι, ξεκινώντας από το ρήμα, με τη χρήση ερωτημάτων ποιος, τι, σε ποιον, πού, πότε κ.τ.λ.

Ανάλογα μπορεί ο εκπαιδευτικός να εργαστεί και όταν επιθυμεί να δώσει έμφαση σε ένα συγκεκριμένο συντακτικό ή γραμματικό φαινόμενο, συνδέοντας τους όρους που τον ενδιαφέρουν με τα αντίστοιχα αρχεία. Ανακαλώντας για παράδειγμα τη θεωρία που αφορά στο κατηγορούμενο, σε ένα κείμενο μπορεί να δώσει οπτική έμφαση σε όλα τα κατηγορούμενα ή σε όλα τα απαρέμφατα ή τις μετοχές, είτε ακόμη να συνδέσει με κατάλληλα οπτικά εφέ τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις με τα υποκείμενά τους ή τις κατηγορηματικές μετοχές με τα ρήματα με τα οποία συντάσσονται⁶, χρησιμοποιώντας νέες διαφάνειες, ανάλογα με τους εκάστοτε διδακτικούς στόχους. Μετά την ολοκλήρωση της προσέγγισης του συγκεκριμένου θέματος προβλήθηκαν δυο ακόμη διαφάνειές του, στις οποίες παρουσιάζονταν μαρκαρισμένα με χρώμα όλα τα κατηγορούμενα και τα απαρέμφατα και στη συνέχεια, πάλι με τη βοήθεια υπερσυνδέμων ανακλήθηκε η σχετική θεωρία.

Λυκοῦργον δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας, ὅτι οὐδὲν ἂν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνειργάσατο αὐτῇ; Τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἴσθα ὅτι, οἵτινες ἂν τοῖς πολῖταις αἰτιώτατοι ᾤσι τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοί εἰσι, καὶ πόλις, ἐν ἣ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατός ἐστίν; Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἱ τε γερουσίαι καὶ οἱ ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολῖταις ὁμονοεῖν, καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοὺς πολῖτας ὁμνύειν ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὁμνύουσι τὸν ὄρκον τοῦτον· οἶμαι δ' ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ἀλητὰς ἐπαινῶσιν, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ποιητὰς αἰρῶνται, οὐδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἡδονταί, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται.

⁶ Συμεωνίδης 2005.

Λυκοῦργον δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας, ὅτι οὐδὲν ἂν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνειργάσατο αὐτῇ; Τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶσθα ὅτι, οἵτινες ἂν τοῖς πολίταις αἰτιώτατοι ᾶσι τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοί εἰσι, καὶ πόλις, ἐν ἣ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατός ἐστιν; Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἱ τε γερουσίαι καὶ οἱ ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολίταις ὁμονοεῖν, καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοὺς πολίτας ὁμνῦναι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὁμνύουσι τὸν ὄρκον τοῦτον· οἶμαι δ' ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ἀνλητὰς ἐπαινῶσιν, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ποιητὰς αἰρῶνται, οὐδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἡδονται, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται.

Επίσης η εισηγήση του Βασίλη Συμεωνίδη στο Διήμερο Επιμορφωτικό Σεμινάριο Φιλολόγων: *Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών-Θεωρητικές και Τεχνολογικές Προσεγγίσεις*, στο Λεόντειο Λύκειο Ν. Σμύρνης⁷, μου ἔδωσε μια πολύ ἐξυπνη ιδέα και για την εξέταση των ασκήσεων γραμματικής. Δηλαδή, η εξέταση των παρατηρήσεων γίνεται για οικονομία χρόνου προφορικά και την ώρα που ο μαθητής εξετάζεται η απάντηση προβάλλεται στην οθόνη, ενώ είναι αόρατη, βαμμένη με λευκό χρώμα. Μετά την απάντηση προβάλλεται κανονικά, ώστε να μπορέσουν οι μαθητές να διορθώσουν στο τετράδιό τους τυχόν λάθη.

Πρώτη εικόνα της άσκησης 4 (με απαντήσεις λευκού χρώματος)

Ενεστώτας:

Παρατατικός:

Μέλλοντας:

⁷ Συμεωνίδης 2005.

Αόριστος:

Παρακείμενος:

Υπερσυντέλικος:

Δεύτερη εικόνα άσκησης 4 (με απαντήσεις που έχουν μετατραπεί από λευκό σε μαύρο χρώμα)

Ενεστώτας: καταμανθάνεις ενεργάζεται οἶσθα αἰρῶνται διάγει

Παρατατικός: κατεμάνθανες ἐνειργάζετο ἤδεις, _____ διῆγε
ἤδησθα

Μέλλοντας: καταμαθήσει ενεργάσεται εἰδήσεις _____ διάξει
ἐνεργασθήσεται εἴσει

Αόριστος: κατέμαθες ἐνειργάσατο ἔγνωσ ἔλονται διήγαγε
ἐνειργάσθη

Παρακείμενος: καταμεμάθηκας ἐνείργασται ἔγνωκας ἤρημένοι διῆχε
ᾧσι διαγήοχε

Υπερσυντέλικος: κατεμεμάθηκεις ἐνείργαστο ἔγνώκεις _____ διήχει
διηγήοχει

Ο τρόπος αυτός διδασκαλίας άρεσε ιδιαίτερα στους μαθητές, καθώς μέσω του χρώματος και της υπογράμμισης μπόρεσαν να παρακολουθήσουν καλύτερα τη μορφοσυντακτική δομή του κειμένου, γι' αυτό με προέτρεψαν να τον επαναλάβουμε και άλλες φορές. Ο μικρός αριθμός των μαθητών του Ε. Λ. Μοχού μου επέτρεπε να συγκεντρώνω τους μαθητές γύρω από το φορητό υπολογιστή, προβάλλοντας ανά πάσα στιγμή τα απαραίτητα αρχεία, ανάλογα και με τις ανάγκες που προέκυπταν, κατά την εξέλιξη της πραγμάτευσης του κειμένου. Η εμπειρία που αποκόμισα από αυτές τις διδασκαλίες με οδηγεί στη διαπίστωση ότι το συγκεκριμένο μάθημα είχε μετατραπεί από βαρετό σε ιδιαίτερα ενδιαφέρον και αγαπητό στα παιδιά. Επιπλέον ενισχύθηκε η διάθεση τους για μάθηση και επιτεύχθηκε άριστο εκπαιδευτικό κλίμα και διάθεση ενεργής συμμετοχής και συνεργασίας από όλους τους μαθητές. Δεν ήταν λίγες οι φορές

που οι ρόλοι αντιστράφηκαν και εκείνοι με δίδαξαν πράγματα για τις Νέες Τεχνολογίες που εγώ δεν ήξερα. Ας μην ξεχνάμε ότι η τεχνολογία είναι πιο οικεία στους μαθητές σε σχέση με τα αρχαία ελληνικά κείμενα.

Για όλους αυτούς τους λόγους θεωρώ ότι αξίζει τον κόπο η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, προκειμένου να υλοποιηθεί και στην Ελλάδα η ενσωμάτωση των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως συμβαίνει στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη, όπου αποτελεί πλέον, εδώ και χρόνια καθημερινή πρακτική. Έτσι θα μπορούσαμε, επιστρατεύοντας τις γνώσεις και τη φαντασία μας, να δώσουμε χρώμα στη διδασκαλία μας.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ 4. 4. 15-6

Λυκούργον δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἔφη ὁ Σωκράτης, καταμεμάθηκας, ὅτι οὐδὲν ἂν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην ἐποίησεν, εἰ μὴ τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις μάλιστα ἐνεργάσατο αὐτῇ; Τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν οὐκ οἶσθα ὅτι, οἵτινες ἂν τοῖς πολῖταις αἰτιώτατοι ᾧσι τοῦ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, οὗτοι ἄριστοί εἰσι, καὶ πόλις, ἐν ἧ μάλιστα οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πείθονται, ἐν εἰρήνῃ τε ἄριστα διάγει καὶ ἐν πολέμῳ ἀνυπόστατος ἔστιν; Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁμόνοιά γε μέγιστόν τε ἀγαθὸν δοκεῖ ταῖς πόλεσιν εἶναι καὶ πλειστάκις ἐν αὐταῖς αἱ τε γερουσίαι καὶ οἱ ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται τοῖς πολῖταις ὁμονοεῖν, καὶ πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοὺς πολίτας ὁμνύναι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὁμνύουσι τὸν ὄρκον τοῦτον· οἶμαι δ' ἐγὼ ταῦτα γίγνεσθαι οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ἀγλητὰς ἐπαινῶσιν, οὐδ' ὅπως τοὺς αὐτοὺς ποιητὰς αἰρῶνται, οὐδ' ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἡδονται, ἀλλ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται.

Λεξιλόγιο

καταμανθάνειν: παρατηρῶ καλά, κατανοῶ, μαθαίνω

ἐνεργάζεσθαι + *δοτ.*: εμπνέω σε κάποιον κάτι

ἀνυπόστατος: ακαταμάχητος

ὁμόνοια: ενότητα

γερουσία: η βουλή των γερόντων

Θέματα προς απάντηση

A. 1. Να μεταφραστεί το κείμενο.

2. Να συμπληρώσετε τις συνεκφορές

ἄλλων πόλεων: γεν. ενικ.

δοτ. ενικ.

δοτ. πληθ.

αιτ. πληθ.

ἄριστοι ἄνδρες: γεν. ενικ.

δοτ. ενικ.

κλητ. ενικ.

αιτ. πληθ.

3. Να μεταφέρετε στον άλλο αριθμό τις παρακάτω λέξεις ή προτάσεις:

τῶν δὲ ἀρχόντων ἐν ταῖς πόλεσιν

οὗτοι ἄριστοί εἰσι

πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι νόμος κεῖται τοὺς πολίτας ὁμνύναι ὁμονοήσειν
.....

οὐδ' ἵνα τοῖς νόμοις πείθωνται

4. Να συμπληρώσετε τους τύπους που λείπουν:

Ενεστώτας: οἶσθα αἴρωνται διάγει

Παρατατικός:

Μέλλοντας:

Αόριστος: ἐνεργάσατο

Παρακείμενος: καταμεμάθηκας

Υπερσυντέλικος:

5. Να συμπληρώσετε τους τύπους που λείπουν:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
.....
.....
.....

6. Να αναγνωριστούν οι παρακάτω προτάσεις:

ὅτι οὐδὲν ἂν διάφορον τῶν ἄλλων πόλεων τὴν Σπάρτην ἐποίησεν:.....

.....
.....

οὐχ ὅπως τοὺς αὐτοὺς χοροὺς κρίνωσιν οἱ πολῖται:

.....
.....

7. Να βρεθούν και να χαρακτηριστούν οι υποθετικοί λόγοι του κειμένου :

.....
.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναστασιάδης, Π. 2000. *Στον Αιώνα της Πληροφορίας*. Αθήνα: Λιβάνη.

Easterling, P.E. - Knox, B.M.W. 1990. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*.

Μτφ. Κονομή Ν, Γρίμπα Χ., Κονομή Μ. Αθήνα: Παπαδήμα.

Κασκαντάμη, Μ. Β. 2001. *Μαθαίνοντας στο internet. Αρχαία - Νέα - Ιστορία*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Κόμης, Β., 2004. *Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα: εκδ. Νέων Τεχνολογιών.

Κυνηγός, Χ., Δημαράκη, Ε. 2002. *Νοητικά Εργαλεία και Πληροφοριακά Μέσα: Παιδαγωγική αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας για τη μετεξέλιξη της εκπαιδευτικής πρακτικής*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Λαζαράκος, Π. Κ. 1989. *Ο Υποτεταμένος Λόγος*. Αθήνα.

Μικρόπουλος, Τ. 2000. *Εκπαιδευτικό Λογισμικό: Θέματα Σχεδίασης και Αξιολόγησης Λογισμικού Υπερμέσων*. Αθήνα. Κλειδάριθμος.

- Ξέστερνου, Μ., Ηλιοπούλου Μ., 2008. *Η διδασκαλία των ρημάτων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Το τρενάκι των ρημάτων. Η εκμάθηση της γραμματικής με την αξιοποίηση διαδραστικών μέσων σε υπολογιστικό περιβάλλον*. 1^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Ημαθίας. Ψηφιακό Υλικό για την Υποστήριξη του Έργου των Εκπαιδευτικών.
- Ράπτης, Α., Ράπτη, Α., 2002. *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας*. Αθήνα. Εκδ. Ράπτη.
- Συμεωνίδης Βασίλης, 2005. *Διδασκαλία Αδίδακτου Κειμένου*. Εισήγηση στο Διήμερο Επιμορφωτικό Σεμινάριο Φιλολόγων: Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών- Θεωρητικές και Τεχνολογικές Προσεγγίσεις. 25-26 Φεβρουαρίου 2005 στο Λεόντειο Λύκειο Ν. Σμύρνης.

